

اقتصاد سرمایه‌داری، هژمونی آمریکا و منابع فسیلی
ایران و اقتصاد نفتی

محسن مسرت

امد درویش

۱۳۹۶

سرشناسه	:	مسرت، محسن، ۱۳۲۰ - Massarrat, Mohssen
عنوان و نام پدیدآور	:	اقتصاد سرمایه‌داری، هژمونی آمریکا و منابع فسیلی ایران و اقتصاد نفتی / محسن مسرت.
مشخصات نشر	:	تهران: نقد فرهنگ، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	:	۶۳۳ ص: جدول، نمودار.
شابک	:	۵۷۰۰۰۰ ریال؛ ۹۷۸-۶۰۰-۸۴۰۵-۰۹-۲
وضعیت فهرست‌نویسی	:	فیبا
موضوع	:	سیاست اقتصادی - جنبه‌های سیاسی - سرمایه‌داری - ایران - سیاست اقتصادی - مقاله‌ها و خطابه‌ها
رده‌بندی کنگره	:	۱۳۹۵ الف ۷/م ۴۷۵ HC
رده‌بندی دیویی	:	۳۳۰/۹۵۵
شماره کتابشناسی ملی	:	۴۶۱۲۶۰۱

انستیتوت

نشانی: پردیس، میدان عدالت، خ فروردین جنوبی، خ سید مجتبی قائم، بلوک A2، واحد ۲۰۳
تلفن: ۷۶۲۷۶۷۴۸ مراکز پخش: ۰۲۱-۶۶۹۶۷۰۰۷، ۰۲۱-۶۶۴۸۶۵۳۵

نام کتاب: اقتصاد سرمایه‌داری، هژمونی آمریکا و منابع فسیلی: ایران و اقتصاد نفتی
نویسنده: محسن مسرت
ویراستار فنی: محسن جاپانی
نوبت چاپ: اول
سال انتشار: ۱۳۹۶
تیراژ: ۵۰۰ نسخه
قیمت: ۵۷۰۰۰ تومان

فهرست مطالب

۷	مقدمه ناشر
۱۳	پیش آمد نویسنده
۱۷	فصل اول: سرمایه‌داری جهانی، هژمونی آمریکا، ایران
۱۹	امپریالیسم نفت: محوریت دلار
۴۵	ساختار هژمونیک ایالات متحده آمریکا و محدودیت‌های آن
۱۱۳	جهان در تأمین مال جنگ ایالات متحده سهیم است
۱۱۹	ایران بر سر دو راهی انتخاب تاریخی
۱۳۹	نقد پیشنهاد مذاکره بین تولیدکنندگان و مصرف‌کنندگان نفت
۱۶۳	ثروتمندان جهان، به ثروت خود نرسیدند!
۱۷۷	کازینوی کوپنهاگ
۱۸۷	بدهیمی‌هایی درباره سرمایه‌داری
۲۲۵	فصل دوم: نفت و انرژی در بازار جهانی
۲۲۷	جراحی بزرگ غرب برای دور شدن از الگوی نفت
۲۶۷	کاهش فاحش قیمت نفت در بازار جهانی
۲۷۹	بحران نفت
۳۰۷	دنیا به سمت پایان مصرف نفت پیش می‌رود
۳۱۷	استراتژی نفت ارزان
۳۲۵	فصل سوم: اقتصاد ناپایدار و اقتصاد پایدار در ایران و جهان
۳۲۷	اقتصاد ناپایدار از طریق بیرونی کردن هزینه‌ها

۳۶۱	تئوری اقتصاد پایدار برای ایران و جهان
۳۹۱	فصل چهارم: ایران: رکود تاریخی، اقتصاد نفتی و چالش‌ها
۳۹۳	ایران: تمدن تاریخی اما بدون سرمایه‌داری
۴۲۳	خروج غیر تورمی از رکود
۴۴۹	ساختار و ویژگی‌های الگوی مصرف انرژی در ایران
۴۸۷	الگوی ناپایدار مصرف انرژی در ایران؛ پیامدها و راهکارها
۴۹۳	اصلاح قیمت‌ها و هدفمند کردن یارانه‌های انرژی
۵۲۳	سرمایه‌گذاری در کاهش مصرف انرژی، به جای تقسیم پول
۵۷۷	جایگاه انرژی‌ها؛ نو د هدفمندی یارانه‌ها
۵۹۱	طرحی برای حل مشکل ترافیک تهران
۵۹۷	الگوی انرژی و مشکلات ایران
۶۲۳	آیا در «بانک اسلامی» سود می‌آورد نخواهد داشت؟
۶۲۹	تفاوت مرکانتیلیسم در اروپا و ایران

مقدمه ناشر

پروفسور محسن مسرت در سال ۱۹۴۲ میلادی در تهران متولد شد و پس از اخذ دیپلم در سال ۱۹۶۱ راهی آلمان شد و ضمن فراگیری زبان آلمانی، در یک کارخانه الکتریکی، کارخانه ماشین و همچنین برخی معادن مشغول به کاراوزی شد.

از سال ۱۹۶۲ تا ۱۹۷۸ مشغول تحصیل بود، ابتدا در رشته مهندسی معدن از دانشگاه فنی برلن فارغ التحصیل شد و سپس در همین دانشگاه رشته اقتصاد را ادامه داد. او در سال ۱۳۷۲ موفق به اخذ دکترای اقتصاد سیاسی از دانشگاه آزاد برلن شد و در نهایت ۴ سال بعد فوق دکترای خود را در رشته اقتصاد از دانشگاه اوزنابروک دریافت.

مدت یک سال در دانشگاه آزاد برلن و یک سال در دانشگاه اوزنابروک استادیار بود و در نهایت سال ۱۹۸۲ به سمت استادی در رشته اقتصاد و علوم سیاسی در دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه اوزنابروک ارتقا یافت.

او یکسال ریاست دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه اوزنابروک و سه سال هم معاونت آن را بر عهده داشت.

در این سال‌ها در زمینه‌های اقتصاد و جامعه، اقتصاد سیاسی، اقتصاد زیست‌محیطی، روابط سیاسی و اقتصادی بین‌الملل، خاورمیانه و خاور نزدیک تدریس می‌کرد و در زمینه‌های اقتصاد سیاسی، روابط اقتصادی و سیاسی بین‌الملل، دموکراسی و عدالت، نفت و سایر انرژی‌ها، صلح و جنگ و امور خاورمیانه و خاور نزدیک مشغول مطالعه و تحقیق بود.

فوری (۲۰۱۶) هجده کتاب و بیش از ۵۵۰ مقاله در کتب و مجلات علمی-سیاسی به زبان‌های آلمانی، فارسی، انگلیسی، اسپانیایی، ژاپنی و دیگر زبان‌ها وی منتشر شده است.

متأسفانه شصت سال از پروفیسور مسرت در کشورمان، هم‌تراز شخصیت علمی ایشان، نه تنها به این خاطر انتشارات نقد فرهنگ بر آن شد تا با چاپ مقالات رده‌شمارهای وی، گامی کوچک در جهت شناخت بیشتر این سرمایه علمی کشورمان بر دارد.

برخی مقالات و گفتگوها مربوط به وفای مست که چندین سال از آنها سپری شده و گذشت زمان صدق بررسی از پیش‌بینی‌های علمی او را ثابت نموده.

تحلیل‌های چندجانبه و نیز شناخت دقیق از روابط و معادلات سیاسی، اقتصادی و امنیتی در سطح بین‌المللی، از ویژگی‌های این مقالات و گفتگوهاست.

در خاتمه برای آشنایی بیشتر خوانندگان با پروفیسور مسرت، به دو نمونه از پروژه‌های سیاسی جامعه مدنی ایشان اشاره می‌کنیم تا ذکر از فعالیت‌های مدنی او نیز به میان آورده باشیم:

پروژه کاهش رادیکال ساعت کار به سقف ۳۰ ساعت در هفته در کشور آلمان و در درازمدت در کلیه کشورهای تکامل‌یافته سرمایه‌داری.

این پروژه در پائیز سال ۲۰۰۴ با دعوت از شماری از فعالین ان جی اوی «اتاک» آلمان در شهر برلن با تأسیس گروه «تقسیم عادلانه نیروی کار» شروع شد و به زودی به صورت یکی از گروه‌های فعال سراسری «اتاک» آلمان به این ان جی او پیوست و تاکنون هم از حمایت مالی و سیاسی آن برخوردار بوده است. اعضای این گروه شامل شماری از فعالین سندیکاهای کارگری، چند استاد دانشگاه و عده‌ای علاقمند به موضوع از شخصیت‌های سیاسی زن و مرد از شهرهای مختلف آلمان می‌شود. در حال حاضر این گروه با جریانات هم‌نظر کشور فرانسه نیز شروع به همکاری در زمینه‌های مختلف نموده است. مسرت به دو دلیل کار سیاسی در این زمینه را فایده‌لر می‌داند: ابتدا اینکه اکنون بیش از ۴۰ سال است که از آخرین دور مرفق کاهش ساعت کار از ۴۸ به ۴۰ ساعت در هفته در کلیه بخش‌های اقتصاد آلمان و بیش از ۳۰ سال از تبدیل ۴۰ ساعت به ۳۵ ساعت در بخش صنایع فری آلمان می‌گذرد، و این در حالیست که در همین زمان بازده کار در این کشور بیش از ۸۰ درصد افزایش یافته است که این خود مهمترین دلیل بیکاری انبوه در کشور آلمان می‌باشد. طبق آمار رسمی دولت، در حال حاضر تعداد ۲/۵ میلیون، یعنی حدود ۶ درصد نیروی اشتغال در آلمان بیکارند، اما این آمار رسمی قابل اعتماد نمی‌باشد، زیرا با استفاده از تعاریف غیر علمی سه زمان مرکزی کار، بخش وسیعی از بیکاران واقعی از رده آماری خارج شده‌اند. در حقیقت تعداد بیکاران کشور آلمان و درصد بیکاری، دو برابر رقمی است که دولت آلمان ادعا می‌کند. دوم اینکه سیستم مسلط نئولیبرالی در آلمان و در جهان سرمایه‌داری زمانی می‌تواند اهداف اقتصادی و سیاسی خود و به خصوص کاهش سطح دستمز کارگران و رقابت با چین در بازار جهانی را پیاده کند که اقتصاد اشتغال کامل با اقتصاد همراه با بیکاری

انبوه همسو شود. لذا می‌توان گفت که به‌همین دلیل در کشور آلمان و سایر کشورهای سرمایه‌داری، اقتصاددانان نئولیبرال شدیداً افزایش ساعت کار را تبلیغ می‌کنند تا طیف انبوه بیکاران کاهش پیدا نکند. طبیعی است که در این شرایط تنها رقابت در بازار جهانی و تولید سود برای ثروتمندان به مهمترین معیار اقتصادی تبدیل شده، درحالی‌که رفاه، خوشبختی و امنیت اجتماعی انسان‌ها اهمیت خود را به‌کلی از دست داده‌اند و در بهترین حالت به‌شدت کم‌رنگ شده‌اند. برخلاف دوران سرمایه‌داری کینز از بعد از جنگ جهانی دوم تا اواسط دهه ۱۹۷۰، سرمایه‌داری نئولیبرال مانع اصلاحات اجتماعی شده و عملاً اقتصاد را در خدمت بیشتر ثروتمندان کردن ثروتمندان قرار داده است. علی‌رغم اهمیت اجتماعی و سیاسی این پروژه، به‌دلیل قدرت کلان و تبلیغات پرخرج ثروتمندان کشور آلمان متأسفانه این پروژه هنوز دوران ابتدائی خود را طی می‌کند.

پروژه دوم، پروژه سیاست همکاری و امنیت مشترک در خاورمیانه می‌باشد. مسرت با تکیه بر مطالعات درازمدت درباره ریشه‌های دخالت‌های سیاسی و نظامی در منطقه خاورمیانه و اثرات تخریبی کودتای سیاه علیه دولت مردمی دکتر مصدق و همچنین پیش‌بینی تشدید هرج و مرج در این منطقه، در مقاله‌ای که در مجله آلمانی «دفترهای سیاست‌های آلمان و بین‌المللی» منتشر نمود، طرح سیاست همکاری و امنیت مشترک در خاورمیانه را به بحث گذارد. وی در این مقاله با اشاره به ارتباط عمیق و پیچیده ریشه‌های درگیری و تنش میان کشورها و اقوام گوناگون در یک یک کشورهای منطقه و علاوه بر آن اختلافات فرهنگی و دینی میان مسلمانان شیعه و سنی و سوءاستفاده قدرت‌های جهانی در راستای تسلط بر مهمترین منطقه نفت‌خیز جهان از این درگیری‌ها و

اختلافات، سیاست همکاری‌های مشترک به منظور جلوگیری از تشدید
تشنجات منطقه‌ای و ایجاد زمینه سیاسی صلح درازمدت در منطقه
به عنوان راه حلی که مناسب، مفید و عملی نیز می‌باشد را به جنبش صلح
آلمان و بین‌المللی که وی خود از فعالان آن می‌باشد، پیشنهاد کرد و از
این جنبش و دولت‌های طرفدار صلح، تقاضای حمایت از طرح نمود.
طرح نویسنده توجه چندین ان جی اوی آلمانی را در همان سال جلب
کرد تا آنکه بالاخره در اواخر سال ۲۰۰۷ گروهی زیر سقف فعالیت
شماره ۱۰۱۱ پزیشکان مخالف با فناوری هسته‌ای - که مؤسسه جهانی آنها
یعنی «آی پی اچ» در سال ۱۹۸۲ جایزه نوبل صلح را از آن خود
کرده بود - شروع فعالیت نمود. این گروه نسبتاً کوچک با توجه به
اینکه تاکنون در تیم رسمی از این طرح حمایت نکرده است، به جلب
حمایت جامعه مدنی کشور آلمان و گسترش ایده اصلی طرح اقدام نمود
و تاکنون بیش از سه کنفرانس بین‌المللی کاری در شهرهای برلن، لندن و
در آکادمی کلیسای پروتستان در شهرک مایبول آلمان برگزار کرده
است. در آخرین کنفرانس بیش از ۱۰۰ نفر از نمایندگان جامعه مدنی
کشورهای خاورمیانه در آن شرکت نمودند. سه کلیه این فعالیت‌ها به
زبان‌های آلمانی و انگلیسی در وبسایت پروتستان در برلن و دفتر پزیشکان
صلح طلب آلمانی در برلن حفظ شده‌اند. مسرت خود نیز با شرکت در
کنفرانس‌های گوناگون نهادهای جامعه مدنی در آلمان و ایران به معرفی
این طرح پرداخت و با سفر به کویت، ابوظبی و قطر در سال ۲۰۰۹، به
جلب علاقمندان جامعه مدنی این کشورها پرداخت. اما متأسفانه به دلیل
فقدان منابع مالی و تشدید تشنج و ایجاد داعش در بخش عربی منطقه،
فعالیت گروه در حال حاضر به حداقل رسیده است. لیکن در این میان
خوشبختانه عده بسیاری هم در آلمان از قبیل آقای «یورگن تودن

هوفر — که با مسافرت‌های خود به اکثر کشورهای منطقه از جمله ایران و روشنگری درباره کشورهای منطقه و مخالفت با تبلیغات سوء ضد اسلامی در کشور آلمان معروفیت به‌خصوصی کسب نموده است — و هم شمایی از ایرانیان کارشناس در امور خاورمیانه و عضو ارشد نمایندگان ایران در گفتگو با کشورهای پنج به‌علاوه یک درباره درگیری هسته‌ای غرب با ایران، از طرفداران سرسخت این طرح و یا چیزی شبیه آن می‌باشند. از هر فرصتی که به‌وجود می‌آید در تبلیغ ایده طرح کوشش می‌نمایند.